

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

സീതയാ സഹ ശ്രീരാമേണ വാസിഷ്ഠം സുയജ്ഞമാഹുയ തസ്മൈ
തത്പത്ന്യൈ ച മഹാർഹാഭൂഷണരത്നധനപ്രഭൃതിനാം ദാനം
സലക്ഷ്മണേന രാമേണ ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ വടുഭ്യോ നിജാശ്രിതേഭ്യഃ
സേവകേഭ്യഃ ത്രിജടാഖ്യായ വിപ്രായ സുഹൃജ്ജനേഭ്യശ്ച ധനസ്യ ദാനം

തതഃ ശാസനമാജ്ഞായ
ദ്രാതുഃ പ്രിയകരം ഹിതം |
ഗത്യാ സ പ്രവിവേശാശു
സുയജ്ഞസ്യ നിവേശനം ॥ 2.32.1 ॥

തം വിപ്രമഗ്ന്യഗാരസ്ഥം
വന്ദിത്യാ ലക്ഷ്മണോബ്രവീത് |
സഖ്യേഭ്യോഗ്ച്ഛ പശ്യ ത്വം
വേശു ദുഷ്കരകാരിണഃ ॥ 2.32.2 ॥

തതഃ സന്ധ്യാമുപാസ്ഥായ
ഗത്യാ സൗമിത്രിണാ സഹ |
ഋദ്ധം സ പ്രാവിശൽലഭ്യാ
രമ്യം രാമനിവേശനം ॥ 2.32.3 ॥

തമാഗതം വേദവിദം
പ്രാഞ്ജലിഃ സീതയാ സഹ |

സുയജ്ഞമഭിചക്രാമ
രാഘവോഗ്നിമിവാർചിതം || 2.32.4 ||

ജാതരൂപമയൈർമുഖൈഃ -
രംഗദൈഃ കുണ്ഡലൈഃ ശുഭൈഃ |
സഹേമസുതൈർമണിഭിഃ
കേയുരൈർവലയൈരപി || 2.32.5 ||

അന്യൈശ്ച രന്തൈർബഹുഭിഃ
കാകുസ്ഥഃ പ്രത്യപൂജയത് |
സുയജ്ഞം സ തദോവാച
രാമഃ സീതാപ്രചോദിതഃ || 2.32.6 ||

ഹാരം ച ഹേമസൂത്രം ച
ഭാർയായൈ സൗമ്യ ഹാരയ |
രശനാം ചാഥ സാ സീതാ
ദാതുമിച്ഛതി തേ സഖീ || 2.32.7 ||

അംഗദാനി ച ചിത്രാണി
കേയൂരാണി ശുഭാനി ച |
പ്രയച്ഛതി സഖീ തുഭ്യം
ഭാർയായൈ ഗച്ഛതി വനം || 2.32.8 ||

പര്യങ്കമഗ്ര്യാസ്തരണം
നാനാരത്നവിഭൂഷിതം |
തമപീച്ഛതി വൈദേഹീ
പ്രതിഷ്ഠാപയിതും ത്വയി || 2.32.9 ||

നാഗഃ ശത്രുഞ്ജയോ നാമ
മാതൃലോഽയം ദദൗ മമ |

തം തേ നിഷ്കസഹസ്രേണ
ദദാമി ദ്വിജപുംഗവ || 2.32.10 ||

ഇത്യുക്തഃ സ തു രാമേണ
സുയജ്ഞഃ പ്രതിഗൃഹ്യ തത് |
രാമലക്ഷ്മണസീതാനാം
പ്രയുജ്യാശിഷഃ ശിവാഃ || 2.32.11 ||

അഥ ഭ്രാതരമവ്യഗ്രം
പ്രിയം രാമഃ പ്രിയംവദം |
സൗമിത്രിം തമുവാചേദം
ബ്രഹ്മേവ ത്രിദശേശ്വരം || 2.32.12 ||

അഗസ്ത്യം കൗശികം ചൈവ
താവുഭൗ ബ്രാഹ്മണോത്തമൗ |
അർചയാഹുയ സൗമിത്രേ
രതൈഃ സസ്യമിവാംബുഭിഃ || 2.32.13 ||

തർപയസ്യ മഹാബാഹോ
ഗോസഹസ്രേണ രാഘവ |
സുവർണരജ്ജതൈശ്ചൈവ
മണിഭിശ്ച മഹാധനൈഃ || 2.32.14 ||

കൗസൽയാം ച യ ആശീഭി -
ർഭക്തഃ പർയുപതിഷ്ഠതി |
ആചാർയസ്തൈത്തിരീയാണാ -
മഭിരൂപശ്ച വേദവിത് || 2.32.15 ||

തസ്യ യാനം ച ദാസീശ്ച
സൗമിത്രേ സമ്പ്രദാപയ |

കൗശേയാനി ച വസ്ത്രാണി
യാവത് തുഷ്യതി സ ദ്വിജഃ || 2.32.16 ||

സുതശ്ചിത്രമശ്ചാർയഃ
സചിവഃ സുചിരോഷിതഃ |
തോഷയൈനം മഹാർഹൈശ്ച
രതൈർവസ്ത്രൈർധനൈസ്തഥാ || 2.32.17 ||

പശുകാഭിശ്ച സർവാഭി -
ർഗവാം ദശശതേന ച |
യേ ചേമേ കൗകാലാപാ
ബഹവോ ദണ്ഡമാണവാഃ || 2.32.18 ||

നിത്യസ്യാധ്യായശീലത്യാ -
ന്നായത് കുർവന്തി കിഞ്ചന |
അലസാഃ സ്യാദുകാമാശ്ച
മഹതാം ചാപി സമ്മതാഃ || 2.32.19 ||

തേഷാമശീതിയാനാനി
രത്നപൂർണാനി ദാപയ |
ശാലിവാഹസഹസ്രം ച
ഭ്യ ശതേ ഭദ്രകാംസ്തഥാ || 2.32.20 ||

വ്യഞ്ജനാർഥം ച സൗമിത്രേ
ഗോസഹസ്രമുപാകുരു |
മേഖലീനാം മഹാസംഘഃ
കൗസൽയാം സമുപസ്ഥിതഃ |
തേഷാം സഹസ്രം സൗമിത്രേ
പ്രത്യേകം സമ്പ്രദാപയ || 2.32.21 ||

അംബാ യഥാ നോ നന്ദേച്ച
 കൗസൽയാ മമ ദക്ഷിണാം |
 തഥാ ദ്വിജാതീംസ്താൻ സർവാൻ
 ലക്ഷ്മണാർചയ സർവശഃ || 2.32.22 ||

തതഃ പുരുഷശാർദൂല -
 സ്തദ് ധനം ലക്ഷ്മണഃ സ്വയം |
 യഥോക്തം ബ്രാഹ്മണേന്ദ്രാണാ -
 മദദാദ് ധനദോ യഥാ || 2.32.23 ||

അഥാബ്രവീദ് ബാഷ്പഗലാം -
 സ്തീഷ്ഠതശ്ചോപജീവിനഃ |
 സ പ്രദായ ബഹുദ്രവ്യ -
 മേകൈകസ്യോപജീവനം || 2.32.24 ||

ലക്ഷ്മണസ്യ ച യദ് വേശ്ഠ
 ഗൃഹം ച യദിദം മമ |
 അശൂന്ധം കാർയമേകൈകം
 യാവദാഗമനം മമ || 2.32.25 ||

ഇത്യുക്ത്വാ ദുഃഖിതം സർവം
 ജനം തമുപജീവിനം |
 ഉവാചേദം ധനാധ്യക്ഷം
 ധനമാനീയതാം മമ || 2.32.26 ||

തത്ത്വ്യാസ്യ ധനമാജഹ്രഃ
 സർവ ഏവോപജീവിനഃ |
 സ രാശിഃ സുമഹാംസ്തത്ര
 ദർശനീയോ ഹൃദ്യശ്യത || 2.32.27 ||

തതഃ സ പുരുഷവ്യാഘ്ര -
 സ്തദ് ധനം സഹലക്ഷ്മണഃ |
 ദ്വിജേഭ്യോ ബാലവൃദ്ധേഭ്യഃ
 കൃപണേഭ്യോ ഹൃദാപയത് || 2.32.28 ||

തത്രാസീത് പിംഗലോ ഗാർഗ്യ -
 സ്ത്രിജ്ജടോ നാമ വൈ ദ്വിജഃ |
 ക്ഷതവൃത്തിർവനേ നിത്യം
 ഫാലകുദ്ദാലലാംഗലീ || 2.32.29 ||

തം വൃദ്ധം തരുണീ ഭാർയാ
 ബാലാനാദായ ദാരകാൻ |
 അബ്രവീദ് ബ്രാഹ്മണം വാക്യം
 സ്തീണാം ഭർതാ ഹി ദേവതാ || 2.32.30 ||

അപാസ്യ ഫാലം കുദ്ദാലം
 കുരുഷ്യ വചനം മമ |
 രാമം ദർശയ ധർമജ്ഞം
 യദി കിഞ്ചിദവാപ്സ്യസി || 2.32.31 ||

സ ഭാർയായാ വചഃ ശ്രുത്വാ
 ശാടീമാച്ഛാദ്യ ദുശ്ശരദാം |
 സ പ്രാതിഷ്ഠത പന്മാനം
 യത്ര രാമനിവേശനം || 2.32.32 ||

ഭൃഗ്ഗംഗിരഃസമം ദീപ്താ
 ത്രിജടം ജനസംസദി |
 ആപഞ്ചമായാഃ കക്ഷ്യായാ
 നൈതം കശ്ചിദവാരയത് || 2.32.33 ||

സ രാമമാസാദ്യ തദാ
 ത്രിജടോ വാക്യമബ്രവീത് |
 നിർധനോ ബഹുപുത്രോഽസ്മി
 രാജപുത്ര മഹാബല || 2.32.34 ||

ക്ഷതവൃത്തിർവനേ നിത്യം
 പ്രത്യവേക്ഷസ്യ മാമിതി |
 തമുവാച തതോ രാമഃ
 പരിഹാസസമൻവിതം || 2.32.35 ||

ഗവാം സഹസ്രമപ്യേകം
 ന ച വിശ്രാണിതം മയാ |
 പരിക്ഷിപസി ദണ്ഡേന
 യാവത്താവദവാപ്സ്യസേ || 2.32.36 ||

സ ശാടീം പരിതഃ കട്യാം
 സംഭ്രാന്തഃ പരിവേഷ്യ താം |
 ആവിധ്യ ദണ്ഡം ചികേഷപ
 സർവപ്രാണേന വേഗതഃ || 2.32.37 ||

സ തീർത്യാ സരയൂപാരം
 ദണ്ഡസ്തസ്യ കരാച്യുതഃ |
 ഗോവ്രജേ ബഹുസാഹസ്രേ
 പപാതോക്ഷണസന്നിധൗ || 2.32.38 ||

തം പരിഷ്വജ്യ ധർമാത്മാ
 ആ തസ്മാത് സരയൂതടാത് |
 ആനയാമാസ താ ഗാവ -
 സ്ത്രിജടസ്യശ്രമം പ്രതി || 2.32.39 ||

ഉവാച ച തദാ രാമസ്തം ഗാർഗ്യമഭിസാന്ത്യയൻ |
മന്യൂർന ഖലു കർതവ്യഃ പരിഹാസോ ഹ്യയം മമ || 2.32.40 ||

ഇദം ഹി തേജസ്തവ യദ് ദുരത്യയം
തദേവ ജിജ്ഞാസിതുമിച്ഛതാ മയാ |
ഇമം ദവാനർമ്മമിപ്രചോദിതോ
വൃണീഷ്യ കിം ചേദപരം വ്യവസ്യസി || 2.32.41 ||

ബ്രവീമി സത്യേന ന തേ സു യന്ത്രണാം
ധനം ഹി യദ്യൻമമ വിപ്രകാരണാത് |
ദവത്സു സമ്യക്പ്രതിപാദനേന തൻ -
മയാർജിതം ചൈവ യശസ്തരം ദവേത് || 2.32.42 ||

തതഃ സദാർയസ്ത്രിജുടോ മഹാമുനി -
ർഗവാമനീകം പ്രതിഗൃഹ്യ മോദിതഃ |
യശോബലപ്രീതിസുഖോപബ്ധംഹിണീ -
സ്തദാശിഷഃ പ്രത്യവദൻമഹാത്മനഃ || 2.32.43 ||

സ ചാപി രാമഃ പ്രതിപൂർണപൗരുഷോ
മഹാധനം ധർമബലൈരുപാർജിതം |
നിയോജയാമാസ സുഹൃജ്ജനേ ചിരാദ്
യഥാർഹസമ്മാനവചഃ പ്രചോദിതഃ || 2.32.44 ||

ദ്വിജഃ സുഹൃദ് ഭൃത്യജ്ഞോഽഥവാ തദാ
ദരിദ്രഭിക്ഷാചരണശ്ച യോ ദവേത് |
ന തത്ര കശ്ചിന്ന ബഭൂവ തർപിതോ
യഥാർഹസമ്മാനനദാനസംഭ്രമൈഃ || 2.32.45 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
അയോധ്യാകാണ്ഡേ ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ ||